

Neža Maurer

22. 12. 1930 – 20. 4. 2025

Že Rimljani so vedeli: o mrtvih je treba govoriti ali pisati samo dobro, četudi njihovo življenje ni bilo samo dobrotno. A kako napisati *in memoriam* pesnici, prozaistki, novinarki, urednici, kulturni organizatorki – in še bi lahko našteval, Neži Maurer, ki je bila vse svoje življenje poosebljena dobrota, prijaznost, strpnost, solidarnost s tistimi, ki so je bili potrebni? S katerimi besedami, ki so sinonim za solidarnost, strpnost in dobroto, se je mogoče pokloniti tej resnični dami slovenske poezije? In še: kako se oddolžiti z nekaj besedami in stavki, ki nočejo biti zgolj znamenje vljudnosti, pesnici, s katero sem se v zrelem obdobju njenega ustvarjanja tudi osebno spoznal, še več, stopil v njeno pesniško delavnico in spremljal nastajanje ene njenih najbolj odmevnih zbirk *Od mene k tebi* (v dveh izdajah, 1993, 2007), ki sem ji napisal spremno besedo? Eden od sklepnih stavkov te spremne besede, namreč »*Pesmi iz zbirke Od mene k tebi so lirika, ki stopa dobesedno v srce*«, lahko zaznamuje ves njen pesniški opus, vse njene lirične izpovedi, vso njeno ljubezen do ljudi in sveta, v katerem je živela tako polno življenje kot le malokdo od njenih literarnih tovarišev in tovarišic. Ko znova prebiram njen opus za odrasle, njenih triindvajset zbirk, izborov in ponatisov, sem prepričan, da moja oznaka velja tudi za vse njene pesmi, ki so nastajale v drugi polovici dvajsetega stoletja in ki Nežo Maurer postavljajo v sam vrh slovenske poetične ustvarjalnosti. Mnogi se s to mojo oznako ne bi strinjali, saj so marsikatero njeno zbirko kritiki, a tudi literarni zgodovinarji, sprejemali hladno, zadržano, ni manjkalo pripomb, ki so namigovale na nezahtevnost in preprostost, tako rekoč »ljudskost« njene lirike, ali pa so jo odpravljale z oznakami, ki jih lahko strnemo v angleški, prav tako malce podcenjujoč izraz *minor poetry*.

Ko sva se, zdaj že znanca, srečevala po knjigarnah, antikvariatih, literarnih prireditvah in na predstavitvah njenih in drugih pesnikov knjig, je vedno sprejemala take sodbe o svoji liriki s strpnostjo, brez jeze ali zamere, ponavljala je: »*Ljudje smo pač različni in različno čutimo, take so tudi sodbe kritikov; veseli pa me, da me odrasli berejo, da me berejo otroci, da so mnoge moje pesmi uglasbene in tudi tako nagovarjajo tiste, ki jim je kultura nekaj pomembnega in jih bogati.*« Kaj lahko zapišem: res je, skoraj petsto (!) njenih pesmi za otroke in odrasle je doživelo prenos v glasbo, poleg knjig so izhajale tudi glasbene kasete, tudi moji otroci so jih poslušali in bral sem jim iz njenih otroških knjig. Enaindvajset jih je izšlo, nekatere (kot *Kostanjev škratek*) tudi v ponatisu. Kar še posebej odlikuje njeno poezijo za otroke in mladostnike – tudi o tem sva se pogovarjala na najinih

naključnih srečanjih – je njeno trdno prepričanje, da otroci niso »pomanjšani« odrasli, ampak neskončno radovedna bitja, ki se ob stiku s svetom odraslih, ne vedno lepim in prijaznim, morajo naučiti nešteti skrivnosti, ki se odpirajo pred njihovimi očmi. Ko poezija, kakršno je pisala tudi Neža Maurer, ubesedi takšne skrivnosti, postanejo mladim bralcem razumljive in jim odpirajo nove poglede na življenje. Otroška poezija in proza ne smeta biti samo suhoparni učiteljici, ampak vseh radosti in igrivosti polni vodnici in otrokovi zaupniki. In to védenje je Neža Maurer postavila v temelj svoje otroške poezije. Svet v njeni poeziji za otroke se odpira z neverjetno optimistično in razigranega elana polno pripovedjo o živem in neživem svetu, a pesnica govori tudi o zadregah, ki so del odraščanja. Neživi svet in svet živali postajata v njeni otroški poeziji del otrokove zavesti in njegovega čudenja nad lepotami in čudesi sveta.

A ob vsem optimizmu, ob vsej svetlobi, ki sije iz njene poezije, ne smemo pozabiti, da Neži Maurer ni bilo – kot radi rečemo – *z rožicami postlano*, ampak je vse svoje življenje sprejemala udarce nemile usode, posebej je njeno življenje zaznamovala izguba ljubljenega moža, ki jo je zapustil z majhnima otrokoma in kupom problemov, ki se zgrnejo nad vsako mater samohranilko. A Neža Maurer ni bila samo pogumna in pripravljena na vsakršne izzive v pretežno še patriarhalnem svetu, o tem pripoveduje tudi marsikatera njena pesem, morala je tudi premagati druge in drugačne ovire, ne nazadnje tudi žalost in grozo samote ob izgubi ljubljenih oseb. A Neža ne bi bila Neža, enkrat mi je rekla, »*Veš, znam biti tudi bodeča neža in marsikdo se je že zbodel*«, če ne bi tudi v najtežjih trenutkih in v največji žalosti našla ustreznega izpovednega načina, brez vsake patetike in pomilovanja:

*Danes je moj ljubi umrl –
bog daj mir njegovi duši,
naj pokoja mu ne ruši
moja žalost.*

To je uvodna kitica pesmi *Danes je moj ljubi umrl* iz zbirke *Skorja dlani in skorja kruha*, ki je verjetno ena najlepših žalostink v vsej slovenski moderni liriki, pesem, ki v globine pesničine duše vodi vsakega bralca, ki ni povsem otopen od hrupa ponorelega sveta. Nobenih velikih fraz, nobenih umetelnih slogovnih prijemov, samo prosojne besede, ki edine lahko izrazijo breme pesničine žalosti. Njena poezija je tisti skrivnostni ključ, s katerim je pesnica odpirala vedno nova vrata v pokrajine, kjer je samoto, grenkobo, razočaranja nadomeščala s podobami prebujajoče se, cvetoče in zoreče narave, z drobnimi impresijami, ki so, poleg lirike za odrasle, prepojile tudi njeno poezijo za otroke in mladostnike.

Neža Maurer je vse življenje ostala skromna, kljub nagradam in priznanjem za svoje literarno in novinarsko delo; a največ ji je pomenilo priznanje njenih bralcev, mladih in odraslih. V eno od svojih najboljših zbirk za otroke, *Kadar Vanč riše*, je dodala avtobiografsko skico *Iščem*. V njej ni samo našela krajev svojega bivanja, od rodnega Podvina pri Polzeli do Brezja pri Dobrovi (takrat še ni vedela za zadnjo postajo na svoji življenjski poti, njej tako ljubo Škofjo Loko), ampak je na koncu zapisala nekaj stavkov, zvenijo kot pesem, kot izpoved, ki jo razumem kot njen credo:

*Še danes iščem. Kaj?
Prave ljudi.
Iščem mir. Kakšen?
Pošten mir za vse.
Iščem prijatelje. Kakšne?
Iskrene in zveste. (Ste tudi vi med njimi?)
Iščem pesmi – zase in za vas. Kakšne?
Najraje vesele.*

Valentin Vodnik je v pesmi *Moj spominik* (Moj spomenik) zapisal misel, ki še vedno velja: spomin na pesnika/pesnico se ohranja v njegovih/njenih pesmih. Draga Neža, tudi spomin nate se bo ohranjal z vsako tvojo prebrano pesmijo.

■ DENIS PONIŽ